

(GÜNCEL)

CHE'den korkun, o şimdi her yerde(*)

SİBEL ÖZBUDUN

"Dayanışma
halkların şefkatidir!"[1]

Vallegrande'ye giden yol, dağlar arasında kıvrıla kıvrıla uzanıyor. Yol dediğime bakmayın, dar bir patikada seyrediyoruz saatlerdir. Yol boyu heyelan, çöküntüler. Yapım-onarım çalışmaları. Sık sık geçişin kontrollü olarak, iki saatte bir, yarım saat süreyle verildiği geçitlerde durmak zorunda kalıyoruz...

Bolivia'nın geçtiğimiz günlerdeki karşı-devrimci kalkışmada başı çeken Santa Cruz kentinden sabahın dördünde yola çıktık... Arabanın içerisinde beş kişiyiz. Temel, ben, şoförümüz Rubin... Rubin aramızdaki tek yerli. Aslında Cochabamba'lıymış. Çocukluğunda Santa Cruz'a göçmüş, ailesiyle birlikte. "Cochabamba'da iş bulmak imkânsız gibiydi," diyor. Terbiyeli, sessiz, saygılı...

Luis, rehberimiz. Annesi-babası İtalyan'mış. 55-60 yaşlarında. Briyantini, siyah boyalı saçları, arkaya doğru taranmış. Başında Santa Cruz'un özerklik talebini simgeleyen yeşil şapka... Sözümlerine İngilizce (hatta Fransızca da) biliyor; ama geçiniz... Arada Vivian'ın yanlış İngilizce telaffuzlarını düzeltmekten başka pek işe yaramadı "tercümanlığı".

Ve Vivian. 27-28 yaşlarında, sarışın, oldukça tombul, tur operatörümüz. Babası Sırp-İtalyan, annesi Bolivyalıymış. Aksanlı İngilizcesiyle makineli tüfek gibi sıralamaya başlıyor. Bir gün önceki, ülkenin ikiye bölünmüşlüğüne teyit eden referandum hakkında ne düşündüğünü sorduğuma, soracağıma pişman oluyorum. Ağzından dökülenlerde yeni bir şey yok: Santa Cruz sokaklarında dolaştığımız üç-dört gündür, garson delikanlıdan tezgâhtar kıza, trafik polisinden hediyelik eşya satılan mağaza sahibine, kent meydanında "açlık grevi"ne yatmış belediye meclis üyesinden Kadınlar Birliği mensuplarına, hemen herkesin dilindeki ırkçı klişeler... "Emeğinin ürünlerini, zenginliklerini uyusuk yerlilere kaptırmak istemeyen Avrupalı, çalışkan Santa Cruz'lular; Bolivia'yı Küba'ya çevirmek isteyen, Chavez'in elinde oyuncak olmuş Evo; onun popülist söylemlerinin büyümesine kapılmış, ne istediğini bilmeyen cahil, koka bağımlısı yerliler..." üzerine bitmez tükenmez bir diskur... En iyisi vurup kafayı uyumak.

Vallegrande'ye saat 11.00 dolaylarında vardık. Eğri büğrü sokakları, küçük meydanı, kilisesi ile bir yayla yerleşimi. Halkın büyük bölümü yerli. Ama Santa Cruz otonomistleri (yol boyunca geçtiğimiz diğer köylerde olduğu gibi) burada da hâkim gözüküyor.

Bizi yerli rehber karşıyor. 18-20 yaşlarında, uyanık bir Guarani delikanlısı. Önce meydanadaki Che müzesini ziyaret ediyoruz. İki katlı, derme çatma bir bina. Alt katı uyduruk bir arkeoloji müzesi şeklinde düzenlenmiş. Üst katta ise Che'nin yaşamından kesitlerle bir fotoğraf galerisi yer alıyor. "Museo Municipal Ruta del Che Che Guevara"... İçimizdeki "bunca yola, bu kadar çeneyi çekmeye değdi mi?" burukluğunu birbirimizden gizlemeye çalışıyoruz Temel'le.

Müzeyi aramızda bırakıp yola devam ediyoruz. "Che Yolu"nda ikinci durağımız, Che ve yoldaşlarının katledildikten sonra getirildikleri hastane bahçesindeki yıkama yeri. Dikdörtgen biçimli, küçük, kerpiç bir yapı. Duvarları, önceki ziyaretçilerin karaladıkları yazılardan görünmez olmuş. Ortasında bir musluk ve bir küvet. Öldürüldüğünü cümle aleme göstermek üzere Che'nin cansız bedeninin, fotoğraflarının çekilmesi için yerleştirildiği küvet. Rehberimiz başının konulduğu yeri gösterdiği an, bende film ko-

puyor...

1967'de, o meş'um Ekim ayındayım artık. Latin Amerika'nın çeşitli ülkelerinden kopup gelmiş, ölümle dalga geçen genç devrimciler.

Göğü fethe çıkmış 37 genç insanın fütursuzluğu. Karşımızdalar. Etrafımızdalar. Bastığımız toprağın altındalar. Pervasız, gülüşüyorlar. "Ölüm nereden geldiyse, hoş geldi..."

Vadide bir sis bulutunun içerisinde deviniyoruz. Yakın zaman öncesine, bedeninden artakalanları Küba'ya nakledilene dek Che ve 18 yoldaşının kemiklerinin gömüldüğü anıt mezar. İşte, "Ernesto Guevara del Serno, 'Che', Argentino-Cubano" yazılı plaka, ayak ucumuzda. [Bir kontrgerilla "halkla ilişkiler" taktiği mi? "Bizden", yani "Bolivyalı" değil, "Argentino-Cubano". Burada ne yaptığı meçhul bir "yabancı", bir "bozguncu", bir "dış mihrak"... Che ve yoldaşlarını katleden Amerikan işbirlikçisi Bolivia silahlı kuvvetleri, iyi ki "Arjantin dölü" demeyi akıl edememişler...]

Sonra dağdaymışız... Gencecik, parçalanmış bedenler helikoptere dolduruluyor. Sonra aynı bulut bizi bir başka simgesel anıt mezara, Tania ve diğer yoldaşların, dar bir toprak yolu kat ederek ulaşılabilen ücra mezarına taşıyor. Gencecik gerillaların adlarının kazındığı taşlar sıra sıra dizilmiş. Karşıda bir pano: Tania'nın portresi ve Fidel'in mektubundan pasajlar... "İnsanlar akıllarında aynı ideali taşıdığında..."

Yüreğim eziliyor...

Genç yerli rehberimize köylülerin o zamanlar Che'nin öldürülmesini nasıl karşıladıklarını soruyoruz. "O'nu bilmiyorlar, tanımıyorlardı ki... Gerillaların çoğu yabancıydı. Öldürülmelerinden iki gün sonra, hastanenin bahçesinde sergilenen bedenleri görmelerine izin verildiğinde, oraya meraktan gittiler."

Ya şimdi?

"Şimdi tabii çok daha iyi tanıyorlar. 'Keşke başarılı olsalardı; belki çok daha iyi bir dünyada yaşıyor olurduk,' diyorlar..."

* * *

O artık her yerde... Ve her yerde olan insan Che'den söz etmek, postmodern zamanların unutturup, kayıtlardan sildiği aşk, hayat ve isyandan söz etmektir...

Ertuğrul Kürkçü, "Bir devrimi istemenin onu başarmaya yetmediğini, ama ancak bir devrimi hakikâten istemenin ve onun için bu dünyadaki bütün çıkarlardan vazgeçebilenin onun yegâne özel imkânı olabileceğini somut olarak kavramamıza hizmet ettiği için önemlidir,"[2] diyor Che örneği için! Doğrudur...

* * *

Örnek mi dediniz? Alın o zaman: 1964 yılında "kökeni" ile ilgili olarak Fas'ta yaşayan Maria Rosario Guevara'ya yazdığı ünlü mektubunda, "Yakın akraba olduğumuza sanmıyorum, ama dünyada gerçekleşen herhangi bir adaletsizlik karşısında eğer siz de öfkeyle titriyorsanız, yoldaşız demektir ve bu çok daha önemlidir," der Che... Onun yakınlık, "akrabalık", adaletsizlikler karşısında öfkeyle titreyerek, ona karşı dövüşmektir ki, bu da tamı tamına, aşka ve hayata tutkuyla sarılmaktır; başkaldıran sevda insanına özgüdür!

* * *

Sevda isyancı Che, salt bir Arjantinli değildir; bir Guatemalalı, bir Kongolu, bir Bolivyalı, bir Kübalı, evrensel

bir Don Quijote, kozmik bir gerilladır; "Küba halkının Batista diktatörlüğüne karşı kazandığı silahlı başarı, hem tüm dünya haber organlarında yer alan destansı bir zafer, hem de halkın kendisine eziyet eden hükümetten gerilla mücadelesi yoluyla kurtulma kapasitesini açıkça göstererek, Latin Amerika halk kitlelerinin davranışlarına dair eski dogmaların yıkıcısı olmuştur" diyen...

* * *

O kapitalist sömürü ve emperyalist talana karşı savaşmıştır. Öylesine adanmış bir savaştır ki bu, yaşam için ölümü kucaklamakta bir an dahi duraksamaz... "Kübalı kötü örnektir, çok kötü örnek. Bu kötü örnek, ileriye doğru yürürken, tehlikeler karşısında dimdik durduğu sürece tekel rahat uyuyamaz. Sözcüler 'onu yok etmek gerekiyor' diye haykırır. Meclis'te vekil kılığında girmiş tekel uşakları, bu 'komünist' kalesine müdahale etmek lazım' diye bağırlar... hepsinin demek istediği şey aynıdır: 'Onu ortadan kaldırmalı'..."[3]

Farklılığı, idealleri için her şeyi göze alan devrimci, romantik cüretindedir; hani kapitalizmin bizlere unutturduğu insan yanımızdadır...

Onun bu özelliği, herkese insan olduğunu, yitirilmiş insanlık onurunun tekrar kazanılabileceğini anımsatır: "Che'yi bir görüntü olarak sevenler ise en azından onun isyankâr bir sosyalist olduğunu, dünyayı değiştirmek için devlere savaş açmış bir kahraman, bir erdem anıtı olduğunu biliyor, bir efsaneyi sever gibi seviyorlar. Bu sevgi, özledikleri en güzel dünya için onlara bir işaret veriyor. Sınıf mücadelesine giden yol için..."[4]

Denilebilir ki, Che insan yanımızdır; dostumuz, "amigo"muздur. Bilinir ki 'Che', İspanyolca "hey" anlamına gelen bir ünlemdir. Ve Ernesto'ya bu adı yoldaşları takmıştır; herkese "Che amigo" diye seslendiği için...

Herkese, bir nefes içtenliğiyle yakındır...

İşil Özgentürk'ün ifadesiyle -tam da bunun için-, "Küba'da herkes Başkan Fidel'i eleştirebilir ama aziz kabul ettikleri Che'ye kimseler toz kondurmaz..."[5] Ekleyelim, onun içindir ki Latin Amerika kentlerinin deli-bozuk caddelerinde homurtularla yol alan rengarenk otobüslerin arkasında bir Hz. İsa portresi resmedilmiştir, bir de Che'ninki...

* * *

İnsanlara bir nefes kadar yakın olan Che, düşmanları içinse bir nefret nesnesidir... Üstelik düşmanın vatani ne olursa olsun, fark etmemektedir bu. Örneğin Oscar ödüllü İngiliz yönetmen Kevin Macdonald, Che Guevara'nın Bolivia'da CIA tarafından yakalanmasında, 'Lyon Kasabı' lakaplı Nazi savaş suçlusunu Klaus Barbie kullanıldığını açıklıyor. Che'yi yakalayan seçkin askeri birliğin, 'Rangers'ın komutanı emekli General Gary Prado ise AFP'ye açıklamasında, Bolivia'da Che'yi anmayı, "ulusal onura hakaret" olarak gördüğünü söylüyor! Ya da Che'nin katledildiği harekâta katılan eski CIA ajanı Gustavo Villoldo, "Che'yi hâlâ öldürülmesi gereken bir suçlu ve haydut olarak gördüğünü" belirtiyor. Veya ABD'li muhafazakârlar, Kübalı devrimci liderin fotoğrafının basılı olduğu bir CD kutusunu Target'ın raflarından kaldırıyor! Ve 'Investor's Business Daily', "dükkânlarını Marksizm tezgâhlarına dönüştürüp katil devrimcinin fotoğraflarını satmak"la suçladığı Target'a şöyle çatıyor: "Psikopat Che, kitlesel infazlarda başrol oynamış, Küba'daki gulag sistemini örgütlemiş ve ço-

(GÜNCEL)

cuıkları ölüm mangalarının önüne koymuştur. Peki sırada ne var? Hitler çantaları, Pol Pot tavaları ve Pinochet külotlu çorapları mı?"

"Demokrat"tan sayılan Obama bile yakasını sıyıramıyor bu "kin"den! Fox 26 televizyonu, Houston'daki Obama'ya ait bir seçim bürosunun duvarında yer alan, üzerinde Ernesto Che Guevara'nın resmi bulunan Küba bayrağının görüntülerini yayınlayınca kıyamet koptu. Tepkiler üzerine, Obama'nın kampanyası Küba bayrağının aslı olmasını "uygunsuz" bulan açıklama yayımladı ve bayrak kaldırıldı! Che, onları hâlâ korkutmaktadır ve korkmakta haklıdır!

* * *

Yine de Che'ye, düşmanlarının yapamadığı kötülüğü "kapitalist kültür endüstrisi"nin "popüler ticarileştirilmesi" yapıyor. Örneğin Che'nin kızı Aleida Guevara'ya göre babasını pazarlama aracı yapmak, onun sosyalist ideallerine hakaret etmekle eşdeğer...

Aleida, babasının "pazarlama aracı" olarak kullanılmasına isyan ediyor. 'The Guardian'daki habere göre Aleida, "Che figürünün farklı kesim ve sınıflardan insanların birbirlerine düşman olmalarına araç olarak kullanılması beni üzüyor. Bu çok utanç verici bir şey. Kapitalizmi devirmek için savaştan ve bu yolda ölen bir adamın İngiliz votka markası satmak, Fransız gazlı içeceklerin satışını arttırmak veya İsviçre üretimi cep telefonu pazarlamak için kullanılması çok üzücü. Biz ailece para istemiyoruz. Babamın anı ve ideallerine saygı gösterilmesini istiyoruz."

"O bir pop ikonuna değil! Babamın yaşamı boyunca mücadele ettiği kapitalizmin parçası hâline gelmesi bizi utandırıyor. Onun anısına sahip çıkmalıyız. Ölümüyle birlikte onun gibi düşünen insanlar onu neredeyse pop yıldızı hâline getirdi. İnsanlar babamı seviyorlarsa onu daha iyi tanımaya çalışmalılar. Bundan hoşlanmayacağını bilmeliler," diyor...

Evet, evet Che'nin katledildiği operasyona katılan CIA eski ajanı Gustavo Villoldo'nun, tıpkı "tılsım" olarak satmak üzere kurbanlarının uzularını kesip saklayan ortaçağ cellatları gibi, onun ölüsünden kestiği bir tutam saçın, cansız bedeninin iki fotoğrafının ve parmak izinin satışa çıkartıldığı koordinatlarda "ölüsü bile para eden" Che'nin "ticarileştirilmesi"ne izin verilmemeli!

* * *

Sadece "ticarileştirilme" mi; hayır, bir de çarpıtma var... Örneğin Latin Amerika'daki sosyalist devrimlerle İran devrimi arasındaki ortak yönlere dikkat çekmek amacıyla 25-29 Eylül 2007 tarihlerinde Tahran'da düzenlenen Che Guevara sempozyumu ateizm tartışmalarının gölgesinde geçmişti. Sempozyum düzenleyicilerinin Che'nin ateist kimliğini sansürleme girişimi karşısında toplantıdan çekilme kararı alan Latin Amerikalı katılımcılar, bu konuyu toplantı salonu dışına da taşıdılar.

Müslüman gerilla lideri Mostafa Chamran (Mustafa Kamran) ile Che arasındaki benzerlikleri vurgulayan İran heyetinin yaklaşımlarını, özellikle de konuşmacı Haj Saeed Ghasemi'nin tutumunu protesto edenler arasında Che'nin kızı Aleida Guevara da vardı.

Che ve Fidel'i anti-empyralist ve anti-ABD yönleriyle sahiplenen ancak anti-komünist tutumlarından ödün vermeyen İranlıların, Küba ile SSCB arasındaki ayrılıklara vurgu yaparak Che'nin komünist olmadığını kanıtlaya gayretleri Latin Amerikalı katılımcılara tepkiyle karşılayacaktı.

"Che ve Fidel'in sosyalist veya komünist olmadıkları yolundaki iddialar karşısında 'Küba halkı adına' bir açıklama yapan Aleida Guevara'nın 'biz sosyalist bir ulusuz' şeklindeki sert ifadesi ise sinirlerin iyice gerilmesine yol açtı. Che'nin inançlı olduğu iddialarına karşı Aleida, 'Babam hiçbir zaman tanrıdan konuşmadı. Tanrıya hiçbir zaman inanmadı. Babam, hiçbir mutlak gerçek bulunmadığını biliyordu' şeklinde yaptığı çıkış ise sansürlenmek istendi."

* * *

Özetle El Che'nin ya da tam adıyla Ernesto Guevara de la Serna'nın, bu günlerde adı sıkça duyulacak yeniden 14 Haziran 1928'de Arjantin'de doğan doktor Che, 9

Ekim 1967'de öldürülmüştü...

Kemikleri, 17 Ekim 1997'de Bolıvyadaki gerilla harekâtı sırasında ölen yoldaşlarından altısıyla birlikte, Küba'da, devrimin zafere ulaştığı kent olan Santa Clara'daki anıtmezarına askeri törenle gömüldü.

Onu yitirimizin 41. yılındaysa Küba Büyükelçiliği Birinci Sekreteri Alejandro Simancas, "Che'den bahsetmek hem kolay hem zor bir iştir" diyordu, haklı olarak. Ve Simancas devamla, Che Guevara'nın pek az bilinen yönlerinden birini anlatmıştı: Şairliğini!

"Che'nin hekimliğini; 1950'lerde ilk kez tıp öğrencisiyken, ikinci kez de mezun olur olmaz yaptığı Latin Amerika gezilerini; halkların ezilmişlik ve hastalıklarını izlemesini; Guatemala'da komünist partiye yazılışını; ikinci gezi sırasında fıskıran şairliğini; Meksika'da doktorluk yaparken Fidel Castro ile tanışmasını; Küba'ya hekim olarak davet edilmesini gözden geçirdim. Küba'da sağlık hizmetlerinin ve tıbbın ileri düzeyinin arkasında Che'nin bulunduğunu da...

Che hep insan kurtarmanın peşinden mi gitmişti? Önce hekim sonra devrimci olarak... Ölecek olan hastalarına şiir yazan bir doktor hiç tanıdınız mı?

1955'te yazdığı şiirde 'Öleceksin yaşlı Maria/ doğruları söylemem lazım sana/ Acıların dizili bir tespih gibi hayatın/ bir seveni, sağlığı ya da parası olmayan/ yalnız açlık olan paylaşılacak/ beklentilerini konuşacaktım seninle' demişti. 2007'de onun 20'den fazla şiirinin yer aldığı bir kitap Guatemala'da yayımlandı. Peki, bu genç şair kendi yaşamını da bir şiir olarak mı kurgulamıştı? Jean Paul Sartre hem eylem hem düşünce adamı olan Che için 'yüzyılın en eksiksiz insanı' dememiş miydi?

Che, Küba devrimine katılır; elçi ve bakan olur. Bir gün gelir, Bolıvyaya gerilla mücadelesine gitmeden önce, orada öleceğini öngörerek çocuklarına yazar: 'Özellikle dünyanın herhangi bir yerinde işlenen herhangi bir hak-sızlığı kalbinizin derinlerinde daima hissedebilin!'

* * *

Gerçekten öldü mü Che? Latin Amerika yerlileri Onun Condor olup, özgürleştirme kavgasını verdiği Latin Amerika göklerinde uçtuğundan söz ederler...

Doğumunun 80'inci yılı onuruna memleketi Arjantin'in ardından İspanya'nın özerk bölgesi Galıçya'da da bir heykel dikildi. 32 bin nüfuslu Oleiros kasabasında aile kökleri Galıçya'ya uzanan Fidel Castro'nun yakın dostu bağımsız Belediye Başkanı Angel Garcia Seoane, "O bir özgürlük savaşçısıydı, uluslararası bir gerilla ve işçiydi. Hayata geçirebilir ütopyaların ve dünya devrimcilerinin sembolüdür," diyordu.

O kadar her yerdedir ki, sefil katilleri hayatlarının geri kalan kısmını onun "hayaleti"yle boğuşarak geçirmek zorunda kalırlar... "Che'yi katledenlerin kimisi araba kazasında, kimisi uçak kazasında, kimisi korkusundan intihar etti, kimisi de alkolden öldü. Che'ye kurşun sıkarak bizzat öldüren Mario Teran ise ancak 40 yıl sonra ortaya çıkabildi. 40 yıl boyunca Che'den köşe bucağı kaçarak yaşamak zorunda kaldı. O zaman özel komando timinde görev yapan Teran, CIA ile özel bir anlaşma yaparak, koruma altına alındı. Che'nin intikamının bir gün alınacağı korkusu hayatının bir parçası oldu." [6]

Ha geçerken bir şey daha: "Maro Téran, yeniden dünyayı görebilmesini, öldürdüğü insanın, uluslararasına örnek olmaya devam eden, özel sağlık elçilerine borçlu. Che'nin katili, 'kahraman gerilla'nın en samimi ve vefalı arkadaşı Fidel Castro'nun gönderdiği doktorların sayesinde görme duyusuna yeniden kavuştu. Bazen tarih, kimi sürprizleri bünyesinde saklıyor!" [7]

* * *

Bolıvyada katledildikten yıllar sonra Küba'ya getirilebilen Che'nin anıt mezarında çocuklar şimdi, "Hasta Siempre"yi okuyorlar...

Artık sözü silah arkadaşı Fidel'e bırakmanın vaktidir: "... 'El Yuro vadisinde, 8 Ekim 1967'de bir nehri geçerken neler olup bittiğini anlatan bir telgraf geldi. Telgrafların çoğunda anlatılanlar yalandı. Ama bu telgraf gerçekten olmuş bir şeyi anlatıyordu. Gerillayı yok etmenin bir tek şekli vardı ve o insanlar böyle bir şeyi uyduracak hayal gücünden yoksundular. Che gelmiş, nehri geçmiş.

Onu nehrin karşı tarafında bekletmişler, nehrin ortasında ateş açmışlar... (...) O ölüm acısıyla o gün bir konuşma yaptım ve şunu sordum: 'Çocuklarımız nasıl olsun istiyoruz?', 'Che gibi olsunlar istiyoruz' diye yanıt verdim. Bu da öncülerin andına dönüştü: Komünizm öncüleri: Biz Che gibi olacağız. (...) Che öldüğünde savunduğu tek şey sömürülmüş ve baskı altındaki Latin Amerika halklarının hakları, davasıydı. Şehit olduğunda savunduğu tek dava, dünyadaki yoksul ve ezilmiş insanların davasıydı."

Che, yaralı yakalandıktan sonra CIA'in emriyle Bolıvy diktatörü René Barrientos'un askerlerinden Mario Turan'ın kurşunlarıyla can verdi de ne mi oldu?

Hiçbir şey! Che hâlâ, tüm insani özellikleriyle yaşıyor ve savaşıyor!

Hem de Fidel'e "Son Mektup"unda dediği gibi:

"Fidel,

Dünyanın başka ülkeleri benim mütevazı çabalarımın yardımını istiyor. Ben senin Küba'ya olan sorumluluğunun sana imkân vermediği şeyi yapabilirim. Ayrılmamızın zamanı geldi.

Bunu acı ve sevincin karışımıyla yaptığım bilinsin; burada benim kurucu umutlarının en safını ve sevdiğim arasında en sevgili olanı bırakıyorum ve beni evladı gibi kabul eden bir halkı bırakıyorum. Bu, benim ruhumdan bir parça koparmaktır. Yeni savaş alanlarında bana vermiş olduğun inancı, halkımın devrimci ruhunu, görevlerin en kutsalı olan nerede olursa olsun emperyalizme karşı mücadele etme görevini yerine getirme duygusunu taşıyacağım.

Başka gökler altında son saatim geldiğinde benim son düşüncem bu halk ve özellikle sen olacaksın. Öğrettiklerin için ve eylemlerimin en son sonuçlarına dek sadık olmaya çalışacağım, örneğin için sana teşekkür ettiğimi, devrimimizin dış politikası ile her zaman özdeşleştiğimi ve buna devam edeceğimi, sonumun geldiği herhangi bir yerde Kübalı devrimci olmanın sorumluluğunu duyacağımı ve öyle davranacağımı, çocuklarıma ve karıma maddi hiçbir şey bırakmadığımı ve bundan üzüntü duymadığımı, aksine sevdiğimi, onlar için hiçbir şey istemediğimi çünkü devletin onlara yaşama ve eğitim görmeleri için gereken her şeyi vereceğini biliyorum.

Her zaman zafere kadar!

Ya vatan ya ölüm! Che..."

* * *

"Sonuç mu?"

Mesela Che Guevara'ya adanmış, yazarı ve bestecisi Victor Jara'nın, 'Zamba Del Che' si:

"Bu sambayı söyleyerek geliyorum,/ özgürlüğün adımlarıyla.

Gerillayı öldürdüler,/ Komutan Che Guevara'yi./ Ormanlar, çayırlar ve dağlar,/ ya özgür vatan ya ölüm!

Yazgısıydı bu onun/ /

Küba'ya onurunu kazandırdı/ özgür bir ulus olmanın,/ Bolıvyaya ise, ağılıyor/ kurban edilen yaşamına.

Aziz Ernesto de la Higuera,/ Köylüler böyle diyor ona,/ ormanlar, çayırlar ve dağlar,/ ya özgür vatan ya ölüm!

Yazgısıydı bu onun..."

16 Ekim 2008 11:20:45, Ankara.

N O T L A R

[*] Kaldıraç Dergisi, No:94, Kasım 2008...

[1] Ernesto Che Guevara.

[2] Ertuğrul Kürkçü, "Devrimin Yüzü: 'Che'...", Radikal İki, 12 Ekim 2008, s.3.

[3] Ernesto Che Guevara, Gerilla Savaşı, Çev: Süleyman Doğru-Romina Kavak Büyükişman, Everest Yay., 2008.

[4] Aydın Çubukçu, "Seven Çok, Yolundan Giden Yok!", Evrensel Pazar, 7 Ekim 2007, s.6.

[5] Işıl Özgentürk, "Dostum, Arkadaşım, Kardeşim", Cumhuriyet, 27 Şubat 2008, s.10.

[6] Der Spiegel, No: 41, 2007.

[7] Salim Lamrani, "Che'nin Katili, Mucize Operasyon ve Kübalı Doktorlar", Atılım, Yıl:4, No.2008 35 (224), 23 Ağustos 2008, s.12.